

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΣΤΗ ΝΕΟΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Γ' ΕΠΑ.Λ.

Εισηγήτρια: Κεφαλληνίτη Εύη

Ημερομηνία: 30.11.25

ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Το παρακάτω κείμενο δημοσιεύτηκε στον ηλεκτρονικό τύπο (εφημ. Χρόνος, 28.01.2014) και ανήκει στον ψυχολόγο Κωνσταντινίδη Γιώργο.

Η δύναμη της ταμπέλας

«Η Μαρία είναι χοντρή...», «ο Κωστάκης είναι αυτιστικός...», «ο Γιώργος είναι κουτσός...», «ο γιος της διπλανής είναι σχιζοφρενής...» είναι μερικοί από τους χαρακτηρισμούς που ακούμε καθημερινά γύρω μας. Παρατηρούμε λοιπόν, πως έχουμε την τάση να ονομάζουμε κάποια άτομα ανάλογα με κάποιο στοιχείο της προσωπικότητάς τους ή της εξωτερικής τους εμφάνισης, δείχνοντας έτσι πως δεν βλέπουμε το άτομο αλλά την διαφορετικότητά του.

Όταν βάζουμε στα άτομα ταμπέλες με αρνητικούς χαρακτηρισμούς, τις περισσότερες φορές νιώθουν ότι δεν περιμένουμε από αυτά να αλλάξουν ή να βελτιωθούν. Νιώθουν ότι θα πρέπει να ζήσουν τη ζωή τους με αυτούς τους αρνητικούς χαρακτηρισμούς, και μάλιστα επιβεβαιώνοντάς τους. Επίσης, βάζοντας ταμπέλες στα άτομα, τους αναγκάζουμε και τους ίδιους να στρέφουν την προσοχή τους στο συγκεκριμένο χαρακτηριστικό, αφήνοντας ανεκμετάλλετους τους τομείς της προσωπικότητάς τους. Έτσι λοιπόν τους στερούμε ένα λαμπρό μέλλον που πολύ πιθανόν θα είχαν, αν η αντιμετώπιση των υπολοίπων προς αυτά τα άτομα ήταν διαφορετική.

Η ταμπέλα που «κολλάμε» στους ανθρώπους συνοδεύεται πολλές φορές από οίκτο και περιθωριοποίηση. Στην εκπαίδευση μπορεί να συνοδεύεται από μειωμένες προσδοκίες και ελαχιστοποίηση της πρόσβασης στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Πιο συγκεκριμένα, εξαιτίας της «ταμπέλας» τα παιδιά βιώνουν τον αποκλεισμό από το σύνολο της κοινωνίας: «κανονικά» παιδιά έναντι «προβληματικών» παιδιών που χρειάζονται στην βοήθειά μας σε οποιαδήποτε κίνησή τους, μια βοήθεια που οι περισσότεροι την θεωρούν ελεημοσύνη, σε κάτι που δεν μπορεί να βελτιωθεί. Αυτό γίνεται από το μεγαλύτερο μέρος της «υγιούς» κοινωνίας, το σχολείο ή την γειτονιά, τους εκπαιδευτικούς, τους γνωστούς και άγνωστους ανθρώπους που συναναστρέφεται το άτομο (τον περιπτερά, την πωλήτρια κτλ). Τέλος, μεγάλη σημασία έχει να αντιληφθούμε πως τα άτομα δεν «είναι» κοντά, χοντρά, υπερκινητικά, δυσλεκτικά, διπολικά αλλά «έχουν» μικρότερο ύψος από κάποιους άλλους, περισσότερα κιλά από κάποιους άλλους, περισσότερη καταπιεσμένη ενέργεια από κάποιους άλλους, δυσκολία στην ανάγνωση και την γραφή από κάποιους άλλους, κάποια ψυχικά προβλήματα σε σχέση με τους υπόλοιπους.

Καλό θα ήταν την επόμενη φορά που θα θέλαμε να χαρακτηρίσουμε κάποιον ας... τον αποκαλέσουμε απλά με το όνομά του. Οι ταμπέλες φτιάχτηκαν για τους δρόμους, και όχι για τους ανθρώπους. Χαρακτηρίζοντας κάποιον με μια συγκεκριμένη λέξη-ταμπέλα, το μόνο που καταφέρνουμε είναι να στρέψουμε όλο μας το ενδιαφέρον στο συγκεκριμένο μειονέκτημα του ατόμου. Είναι άδικο για το σύνολο αυτών των ανθρώπων να τους προσδιορίζουμε με κάτι στο οποίο υστερούν και εξαιρετικά αντιπαραγωγικό για το σύνολο της κοινωνίας μας να παραβλέπουμε τα θετικά κομμάτια τους και τους τομείς στους οποίους μπορούν να διαπρέψουν αυτοί οι «φακελωμένοι» συνάνθρωποί μας.

1. Ποιες συνέπειες επιφέρουν οι αρνητικοί χαρακτηρισμοί που αποδίδονται στα άτομα, σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

2. Το κείμενο είναι γραμμένο σε α' πληθυντικό πρόσωπο. Για ποιο λόγο θεωρείτε ότι το έχει επιλέξει ο συγγραφέας;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

3. «Μεγάλη σημασία έχει να αντιληφθούμε πως τα άτομα δεν «είναι» κοντά, χοντρά, υπερκινητικά, δυσλεκτικά, διπολικά αλλά «έχουν» μικρότερο ύψος από κάποιους άλλους, περισσότερα κιλά από κάποιους άλλους, περισσότερη καταπιεσμένη ενέργεια από κάποιους άλλους, δυσκολία στην ανάγνωση και την γραφή από κάποιους άλλους, κάποια ψυχικά προβλήματα σε σχέση με τους υπόλοιπους». Μέσα από αυτά τα λόγια, ο συγγραφέας του κειμένου προτείνει έναν άλλο τρόπο αντίληψης της ανθρώπινης διαφορετικότητας αντί των συνηθισμένων κακόβουλων χαρακτηρισμών. Σε μια ομιλία που γίνεται στο σχολείο σας με θέμα τον κοινωνικό ρατσισμό, να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας αυτόν τον τρόπο αντιμετώπισης της διαφορετικότητας και να υποστηρίξετε τα πλεονεκτήματά του. (250-300 λέξεις)

ΜΟΝΑΔΕΣ 20

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Διαφορά

Έξω από το χρώμα·
φόρεσε το πανωφόρι που της είχαν ετοιμάσει
από ζεστό μαλακό ύφασμα
λίγο μεγαλύτερο στο μέγεθος
για να μπορεί
να ξεχωρίζει στο πλήθος
ένα σημάδι διαχωριστικό
όπως το κίτρινο αστέρι των Εβραίων
που φορούσαν τον καιρό του πολέμου
για να μπορούν να ξεχωρίζουν απ' το πλήθος.
Έτσι και σ' αυτήν φόρεσαν
το μακρύ ζεστό πανωφόρι
για να μπορεί να ξεχωρίζει απ' το πλήθος.

Φανή Αθανασιάδου
Δελτίο Καιρού, 2010

1. Η ποιήτρια στο έργο της αναφέρεται σε μορφές σύγχρονου στιγματισμού όσων ατόμων έχουν κάποια μορφή κοινωνικής ή ατομικής ιδιαιτερότητας και παράλληλα επικαλείται το παράδειγμα των Εβραίων οι οποίοι φορούν ένα διακριτικό κίτρινο αστέρι. Τι πιστεύετε ότι πετυχαίνει με αυτή την αναλογία;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

2. Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι δεν αναφέρονται τα πρόσωπα του ποιήματος;

ΜΟΝΑΔΕΣ 15

3. Πολλοί άνθρωποι έχουν την ανάγκη να ξεχωρίζουν από το πλήθος έλκοντας το ενδιαφέρον των άλλων. Πιστεύετε ότι σε αυτή την ανάγκη αναφέρεται η ποιήτρια στον τελευταίο στίχο του ποιήματος της; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (100-150 λέξεις)

ΜΟΝΑΔΕΣ 20

ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Σύμφωνα με τα όσα παρατίθενται μέσα από το κείμενο οι αρνητικοί χαρακτηρισμοί λειτουργούν με τρόπο που στιγματίζει, φέρνοντας σε αντίθεση την «κανονικότητα» με τη διαφορετικότητα. Ως εκ τούτου προκύπτουν ταξινομικές διακρίσεις, οι οποίες με τη σειρά τους μεταφράζονται ως οίκτος. Έτσι προκύπτουν αποκλεισμοί από τα δημόσια αγαθά και περιθωριοποίηση από το κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και δυσκολία αξιοποίησης των προσωπικών ικανοτήτων. Συνεπώς, μέσω της εν λόγω κατάστασης επιβεβαιώνεται ακόμα και ασυνείδητα ρατσιστική συμπεριφορά.
2. Μέσω της χρήσης του α' πληθυντικού προσώπου, ο συγγραφέας έχει ως στόχο να προβληματίσει τον αναγνώστη, να καταδείξει τη σοβαρότητα αλλά και τις συνέπειες του προβλήματος. Το κείμενο αποκτά ζωντάνια και αμεσότητα και κεντρίζει με αποτελεσματικό τρόπο την αυτοκριτική του αναγνώστη.

3. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι σύγχρονες κοινωνίες δίνουν την εντύπωση ότι είναι δημοκρατικές και ανοιχτές σε όλους και αποδέχεται τους πολίτες χωρίς να προχωρούν σε διακρίσεις σε βάρος τους. Υπάρχουν όμως, ομάδες του πληθυσμού που βρίσκονται αποκλεισμένες από τον κοινωνικό βίο. Ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται με τον κοινωνικό ρατσισμό και αναφέρεται σε ομάδες πληθυσμού που διαφέρουν από την πλειοψηφία, επιφέροντας την περιθωριοποίηση και τον στιγματισμό, ο οποίος μπορεί να είναι ασυνείδητος και κάποιες φορές να θεωρείται ως η συνειδητή επιλογή μέσω της αδιαφορίας.

Αίτια:

- η διαφορετικότητα του ατόμου
- μετανάστες, ομοφυλόφιλοι, γυναίκες κτλ
- η φτώχεια και η αδυναμία απόκτησης αγαθών
- αδυναμία μόρφωσης
- ΑμεΑ
- Τρίτη Ηλικία

Ο αποκλεισμός συνδέεται με:

- τον οίκτο/λύπηση
- την απομόνωσή
- την αδυναμία πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες, σε χώρους κοινωνικής συνεύρεσης
- την αδυναμία εξεύρεσης εργασίας
- αντίληψεις
- μετανάστες και άστεγους
- εγκληματοφοβία
- διαφορετικότητα
- παιδεία: η οποία δε διδάσκει τη συνεργασία και το σχολείο απομονώνει και στιγματίζει τη διαφορετική συμπεριφορά
- τα ΜΜΕ που προβάλλουν ένα διαφορετικό τρόπο ζωής

Συνέπειες:

- η φτώχεια και η κοινωνική απομόνωση
- καταστρέφεται η κοινωνική συνοχή

Αντιμετώπιση:

- να αποδεχτούμε ότι η διαφορετικότητα δεν είναι κάτι που πρέπει να μας φοβίζει
- μέσω της κριτικής παιδείας με προσεγγίσεις του φαινομένου, των ΜΜΕ, του κοινωνικού ανταγωνισμού
- με την κριτική προσέγγιση των ανθρωπιστικών επιστημών/αξιών και αρχών για αλληλεγγύη, σεβασμό και ανοχή στη διαφορετικότητα
- μέσα από τη βιωματική συνεργασία με παιδιά μεταναστών και αποκλεισμένες κοινωνικές ομάδες (δράσεις με ΚΑΠΗ, συλλόγους ΑμεΑ, αποθεραπευμένων ουσιοεξαρτημένων κτλ)
- εκθέσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις, αρθρογραφία
- μέσω της διά βίου μάθησης και παιδαγωγικών δράσεων της Πολιτείας

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπερασματικά, η κοινωνική απομόνωση αποτελεί μελανή σελίδα για τις σύγχρονες και ανεπτυγμένες κοινωνίες. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που οδηγεί σε κοινωνικές εντάσεις. Σήμερα, αποτελεί επιτακτική ανάγκη, ώστε η Πολιτεία να λάβει μέτρα πρόληψης της περιθωριοποίησης πριν να είναι αργά.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1. Μέσω της αναφοράς που κάνει η ποιήτρια σχετικά με το αστέρι των Εβραίων φανερώνει τον ρατσισμό και το πόσο αυτός συνεχίζει ακόμα και σήμερα να διαιωνίζει στην καθημερινότητα των ατόμων, παράγοντας αδικίες και διακρίσεις σε βάρος των συνανθρώπων μας.
2. Η σκοπιμότητα της ποιήτριας ως προς την ανωνυμία των προσώπων, σχετίζεται με την ανάγκη της να τα ανάγει σε σύμβολα. Με αυτό τον τρόπο, όλα τα άτομα που υφίστανται μια μορφή αδικίας αποκτούν καθολική διάσταση και αντιπροσωπεύουν το καθένα από όσους γίνονται θύματα ρατσισμού στην καθημερινότητά τους.
3. Είναι γεγονός πως στη σύγχρονη εποχή, οι άνθρωποι έχουν την ανάγκη να ξεχωρίζουν από το υπόλοιπο σύνολο και παράλληλα να έλκουν το ενδιαφέρον του. Ο ρατσισμός που υφίστανται κάποιοι από αυτούς στην καθημερινότητά τους, πολλές φορές τους κάνει να λειτουργούν ενοχικά και να προσπαθούν ν' αντιμετωπίσουν την κατάσταση με λανθασμένο τρόπο. Με τον τελευταίο της στίχο η ποιήτρια (Έτσι και σ' αυτήν φόρεσαν το μακρύ ζεστό πανωφόρι για να μπορεί να ξεχωρίζει απ' το πλήθος), προσπαθεί να καταδείξει τη σοβαρότητα του φαινομένου. Ο στιγματισμός των ατόμων τη σημερινή εποχή τείνει να πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις για όσους φέρουν κάποια κοινωνική ή ατομική ιδιαιτερότητα. Στόχος της είναι να ευαισθητοποιήσει και να παροτρύνει τον αναγνώστη να μη φοβάται και να έχει θάρρος ν' αντιμετωπίσει οποιαδήποτε κακόβουλη συμπεριφορά απέναντί του σθεναρά.